

Posudek oponenta práce

Název práce: Půdorysné typy hospodářských statků s etnickým znakem v obci Lysolaje

Autor práce: Ján Čonka

Typ práce: Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Lubomír Procházka, CSc.

Oponent práce: doc. PhDr. Petr Janeček, Ph.D.

Bakalářská práce Jána Čonky je přepracovaným, nepříliš obsáhlým textem (čítajícím celkem 41 tiskových stran včetně seznamu literatury) vycházejícím z autorovy neobhájené bakalářské práce *Obec Lysolaje*, předložené k obhajobě na Ústavu etnologie FF UK v roce 2018. Úvodem je na místě pochvalně zmínit autorovu snahu vedoucí ke zpřesnění názvu práce, který tentokrát konečně jasněji odkazuje k jejímu tématu. To zůstalo identické: práce se zabývá vztahem etnické identity historických držitelů statků v obci (přesněji: dnes Městské části Prahy) Lysolaje a podoby jejich sídelního prostoru (ve smyslu neproblematizované volby mezi „českou“ a „německou“ identitou, předpokládající přímou souvislost mezi artefaktem materiální kultury a etnicitou jeho držitelů či původců v duchu prací Viléma Pražáka), přičemž jako hlavní zdroj dat využívá hned několik souborů převážně písemných pramenů, kombinovaných s terénním průzkumem.

Toto hodnocení je bohužel – a nyní musím parafrázovat slova svého předchozího posudku – téměř jediné pozitivní konstatování, které lze o předloženém textu vyslovit. I přes předpokládanou snahu vedoucího práce o její zkvalitnění je na prvním místě opět nutné zmínit stále značně alarmující formální stránku práce, která se podle mého mínění ani zdaleka nepřibližuje standardům kladeným na jakékoli vysokoškolské studentské texty, natož pak absolventské práce – natož pak na texty předkládané na výzkumné univerzitě formátu Univerzity Karlovy (dnes již bez připojeného sousloví „v Praze“, který chybně uvádí tiráž posuzované práce). V předloženém textu je jen velice obtížné najít stránku, dokonce často i jednotlivou větu, která by neobsahovala závažné prohřešky proti stylistice a gramatice, o často vynechaných slovech ani nemluvě. Jedním příkladem za všechny může být samotný „český“ abstrakt (chybné sekvence označeny tučně a podtržením, stylistické přehmaty nekomentovány):

„Bakalářská práce představuje lidové stavitelství prospěch národopisné společnosti československá z toho důvodu práce pracuje s půdorysným typem domu v obci Lysolaje. Se znakem etnicity k usedlosti. Vychází ze studie Pražák, Vilém: K problematice zakládání půdorysných typů lidových staveb v Československu. Chlévního domu vedle pokoje s chlévem a komorový typ domu komora vedle pokoje. Tímto půdorysným typem je možné odlišit půdorysné plány chlévního domu německé identifikace a českou identifikaci komorového typu domu.

Dalším rozměrem práce je analýza etnicity v pojmech sociální a kulturní antropologie, národopisná společnost československá a etnicita v lidovém stavitelství. Historicky vývoj Lysolaje popisuje historii hospodaření statků. Archivní pramen představuje materiál, který už existoval v rámci výzkumu lidového stavitelství v obci.

Metodická stránka pracuje s metodou dedukce a indukce, ověřuje teoretické tvrzení Viléma Pražáka.“
(s. 4 posuzované práce)

Již z této stručné ukázky je myslím zřetelné, že práce s tak nízkou kvalitou formální úpravy by neměla být na FF UK vůbec připuštěna k obhajobě. Přesto si dovoluji několik drobných poznámek k obsahové části práce.

Jako pozitivum lze, jak zaznělo již v předchozím posudku, vytknout relativně pečlivě provedený archivní výzkum hned v několika souborech pramenů, kombinovaný s terénním průzkumem. Problematictější je ale samotná teoretická a metodologická úroveň tohoto využití. Ačkoli se autor pokusil na s. 31–38 popasovat s výtkami předchozího posudku a negativního hodnocení komise ohledně jeho svébytného vymezení metod dedukce a indukce, jeho práce s pojmy a koncepty působí stále značně chaoticky. Podobné adjektivum (tedy „chaotický“) lze do značné míry aplikovat i na teoretickou část práce; pro potenciálního absolventa oboru Etnologie je alarmující především část věnovaná problematice etnicity (s. 7–9), kde se dozvíme skutečnosti typu: *„Už viac, ako 20 rokov sa s pojmom etnicita/etnikum zaoberá svetová antropológia. Počiatok môžeme nájsť „rasovými“ formami amerických černochoch alebo regionalistický (Srbi, Škóti, Baskovia...). Tak tiež sú to požiadavky vyjadrujúce etnikum formou „znovuzrodenia.“ Môžeme naznačiť aj politickú revíziu, lenže problém nastáva pri uchopení pojmu, ktorý nie je homogénny voči vede etnologickej. Popis môže nachádzať ako etnické povedomie jednotlivých etník uvedomujúci sociálny celok“* (s. 7) či *„Kultúrna antropológia je porovnateľná v Európe s volkskunde a národopisnou spoločnosťou československá v tejto tradícii ma Európska etnológia zázemie. V našich podmienkach obecná etnológia s metódou deskriptívnou a výskumom komparačným je relevantná veda etnológie, komparácia stagnovala. Sociálna antropológia ma novodobejší vývoj s interpretáciou konkrétnej úrovne reality“* (s. 9). Související kapitola 1. 1. se pak poněkud nepřipadně nazývá *Etnicita v pojmech sociální a kulturní antropologie, národopisná společnost československá* (zde se nabízí zmínit známý příměr o míchání jablek s hruškami, tedy dvou zcela odlišných entit); tato kapitola pak obsahuje i zcela nemístný exkurz do obecných antropologických definic kultury (kde jsou zmiňováni např. Clyde Kluckhohn a Alfred Kroeber – správně tedy Clyde Kluckhohn a Alfred Kroeber – s. 8).

Podobně nemístným dojmem působí vlastně celý text, který z podstatné části bohužel stále budí dojem pouhých poznámek či jakési mezifáze přípravného rukopisu, připraveného k psaní vlastní absolventské práce. Podobně chaotické a především značně mělké je i teoretické zázemí práce, které primárně vychází z domácích publikací k problematice „lidového“ stavitelství, popřípadě přímo

zkoumané oblasti. Oproti předchozímu textu autor doplnil jednu položku týkající se etnicity, která se ale tématu práce dotýká relativně okrajově (Šatava, Leoš: *Jazyk a identita etnických menšin*, Praha 2009) a podobně nepříliš související základní texty učebnicového charakteru (Copans, Jean: *Základy antropologie a etnologie*, Praha 2001; Eriksen, Thomas Hylland: *Sociální a kulturní antropologie*, Praha 2008); seznam literatury jako celek přitom zůstává stále velmi chaotický (např. monografie Bernášek, R.: *750 let Lysolaje 1227-1977*, Praha 1977, či část monografie *Československá vlastivěda. Díl III. Lidová kultura*, Praha 1968, jsou chybně uvedeny v sekci *Správa, článok, štúdia v periodiku*; střídavě jsou uváděny i neuváděna křestní jména autorů v plném znění, údaje o vydání, apod.)

Celkový zmatečný dojem, který se bohužel nese jak teoretickou, tak metodologickou dimenzí práce, se tak musel bohužel odrazit i na jinak relativně pečlivě provedeném archivním a terénním výzkumu. Pro ilustraci této bohužel stále přetrvávající alarmující rozmělněnosti, chaotičnosti a zcela nedostatečné formální úpravě je možná nejvhodnější koneckonců plně ocitovat i samotný závěr práce: *„Bakalárska práca potvrdila teoretické tvrdenie osídlenie nemecky chlievny typ a česky komorový typ domu. Výrazný posun ma jednotlivec, ktorý sa sám slobodne rozhoduje na základe rodinných predpokladov etnických príslušností a tvorí autenticky celok v danom priestore. Práca pracuje s dostatočným archívnym materiálom, ktorý potvrdzuje historickú časť hospodárenia statkov v obci Lysolaje. Národopisná spoločnosť československá so súpisným výskumom patrí pravom do etnologickej vedy s deskriptívnou metódou ľudového staviteľstva. Pojem etnikum/eticita je ťažko uchopiteľný v etnologickej vede môžeme hovoriť etnická skupina uvedomená sociálneho celku. Za vlastný argument považujem výklad držby statku voči samosprávnym celkom štátu od roku 1945 do roku 1968. A to trvale užívanie vládne nariadenie č. 50/55 sb. podľa § 8 (kulak) ďalej nútený nájom z. č. 55/47 a vlastníctvo pre sociálny sektor z. č. 15/59 a vyhláška č. 88/59. Bol aj dobrovoľný prevod štátu prospech Národného výboru. Celá držba bola závislá na kontingentovú dodávku výrobkov.“*

(s. 39 posuzované práce).

K případné diskusi u obhajoby navrhuji následující otázky:

- 1) Mohl by autor důkladněji rozvést, popřípadě vysvětlit tvrzení ze závěru své práce: *„Výrazný posun ma jednotlivec, ktorý sa sám slobodne rozhoduje na základe rodinných predpokladov etnických príslušností a tvorí autenticky celok v danom priestore“* a především *„Pojem etnikum/eticita je ťažko uchopiteľný v etnologickej vede môžeme hovoriť etnická skupina uvedomená sociálneho celku“*?
- 2) Jak rozumět autorově pojmu „etnický znak“ a jak by autor práce obecně popsal souvislost etnicity a půdorysného typu u hospodářských staveb?
- 3) Proč autor uvádí u překladových děl i údaje o původním cizojazyčném vydání?

Vzhledem k výše zmíněným radikálním připomínkám k formální i obsahové části textu bohužel předloženou bakalářskou práci i v této přepracované podobě nedoporučuji k obhajobě.

doc. PhDr. Petr Janeček, Ph.D.

27. 8. 2019